

Проте для забезпечення екологізації економіки держави та підвищення екологічної свідомості суспільства недостатньо тільки державного регулювання процесами природокористування. Україна повинна намагатися відповідним чином реагувати на суспільні проблеми і підтримувати прогресивні світові ініціативи та рішення: вступати у різні міжнародні союзи, товариства, підписувати угоди. Наприклад такі як підписала в Ріо-де-Жанейро 1992 року "Порядок денний на XXI століття" і Конвенцію про охорону біологічного різноманіття. Сьогодні, на межі третього тисячоліття, Україна намагається стати державою, надійним партнером щодо вирішення глобальних і регіональних проблем в європейському і світовому співтоваристві. Багатий природно-ресурсний потенціал, високоосвічене населення, розвинуті індустрія та інфраструктура створюють усі необхідні передумови для впровадження в Україні вимог даної Конвенції.

Як свідчить досвід, проводити ефективну екологічну політику у державі досить важко навіть за умов процвітаючої економіки. Тим складнішою виглядає ця проблема в Україні, відновленій державі, яка переживає успадковану глибоку системну кризу і змушена одночасно вирішувати безліч проблем: економічних, соціальних, екологічних.

Література

1. Конституція України. Закон про охорону навколишнього середовища, відомості Верховної Ради, 1991, № 41. – С. 546.
2. Назарук М.М., Койнова І.Б. Екологічна менеджмент. Запитання і відповіді. – Львів: Еней, 2004.
3. Економічні основи управління оздоровленням довкілля: Монографія. – Львів: ДУ "Львівська політехніка", 1999. – 260 с.
4. Збірник міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля. – 2-е вид., доп. – Львів: Норма, 2002. – 416 с.
5. Екологічний менеджмент. За ред. д-р екон. наук, проф. Семенова В.Ф. та канд. екон. наук, доц. Михайлюк О.Л.: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2004. – 356 с.

УДК 330.322+330.131.7

Асист. Н.М. Заярна;
студ. А.А. Гузеєва – Львівська КА

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РИЗИК ТА ЙОГО КІЛЬКІСНА ОЦІНКА

Розглянуто ризик, який виникає при реалізації інвестиційних проектів, його кількісна оцінка та вплив кінцевий фінансовий результат.

Assist. N.M. Zayarna; stud. A.A. Guzejeva – L'viv commercial academy

Investment risk projects and it's quantity estimation

This article considered the risk, which arises with the realization investment projects; it's influence and quantity estimation

Дослідження інвестиційних ризиків, виявлення чинників, які їх спричиняють та обчислення можливих втрат – ось важливі проблеми, на які необхідно зважати сучасному інвесторові, приймаючи рішення щодо вкладання коштів у той чи інший напрям виробничої чи комерційної діяльності. Саме тому вміння оцінювати інвестиційні ризики є необхідним для сучасного менеджера.

Для української економіки проблема інвестиційних ризиків є особливо гострою через нестабільність податкового режиму, падіння курсу національної валюти, низьку купівельну спроможність значної частини населення. Тому для капіталовкладників, які працюють на вітчизняному ринку, особливо важливо ретельно обраховувати можливий вплив інвестиційних ризиків.

Розглядом цієї проблеми займаються такі вітчизняні вчені-економісти як: С.О. Москвін, В.А. Верба, О.А. Загородніх, Б.М. Щукін, О.Л. Устинко, Л. Алексеєнко, Т. Романюк та ін.

Проблеми інвестування в розвиток економіки завжди перебувають у центрі економічних досліджень. Інвестиції – матеріально-фінансова основа оновлення і нагромадження основного капіталу, що визначає структуру економіки, темпи її зростання і рівень конкурентоспроможності на світовому ринку. Для перехідної економіки України встановлення і застосування ефективного механізму впливу на інвестиційні процеси з боку держави має виняткове значення.

Загальний обсяг капітальних інвестицій в Україні у 2004 р. становив 89314 млн. грн., що на 29415 млн. грн. більше, ніж у 2003 р. Протягом 2000-04 рр. спостерігається зростання інвестицій в основний капітал (рис. 1), [5, с. 222]. У наш час значна частина інвестиційного капіталу сконцентрована у сферах діяльності, які забезпечують високі обіговість і ліквідність вкладених коштів. До такої сфери належить і торгівля, в якій зосереджено 5322 млн. грн. [7].

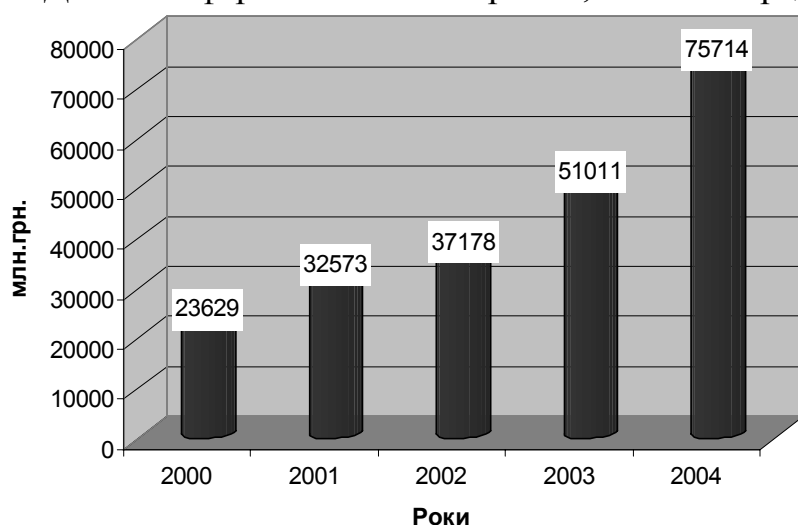

Рис. 1. Інвестиції в основний капітал в Україні за 2000-2004 рр.

Зіткнення з різноманітними ризиками – звичайна загроза для будь-якого інвестора в умовах сучасної ринкової економіки. Ризик – це:

- своєрідна міра невпевненості у реалізації поставленої мети при обраному способі досягнення її;
- ймовірність того, що реальний обсяг збитків перевищить очікуваний;
- міра невпевненості в одержанні очікуваних доходів від вкладених інвестицій.

Ризик виникає завжди і це пов'язано з тим, що в ринковій економіці функціонування підприємства відбувається в умовах невизначеності, конфліктності, відсутності повної інформації.

Можна виділити такі основні причини виникнення ризиків:

- зовнішньоекономічні (можливість ембарго, закриття кордонів тощо);
- несприятливий політичний клімат у країні та регіоні;
- недостатньо повна і неточна інформація, яка застосовується під час впровадження проекту;

- нестабільність кон'юнктури ринку;
- ймовірність виробничо-технологічних ризиків (аварії, брак тощо);
- непередбачуваність дій учасників.

Інвестиційний ризик являє собою можливість нездійснення запланованих цілей інвестування (таких, як прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків. Цей ризик необхідно оцінювати, обчислювати, описувати та планувати, розробляючи інвестиційний проект.

Для кількісного оцінювання рівня ризику використовується декілька методів:

- метод експертних оцінок;
- ймовірнісно-статистичний метод;
- метод розрахунку терміну окупності проекту;
- метод аналогій;
- метод відсоткової ставки з поправкою на ризик;
- метод критичних значень та ін.

Більш детально зупинимось на ймовірнісно-статистичному методі. Значення ймовірностей, які використовуються для оцінки ризику, мають, зазвичай, статистичну природу. Отже, ймовірнісно-статистичний метод застосовується при ризику подій, які спостерігались часто і коли існує їх статистика. Розглянемо застосування цього методу на прикладі.

Початкові інвестиції у проект становлять 5000 грн. терміном на три роки. Розподіл ймовірностей грошових надходжень зображено у табл. 1.

Табл. 1. Розподіл ймовірностей грошових надходжень

Роки впровадження інвестиційного проекту	Ймовірність одержання доходу P_i	Сума очікуваного доходу (грн.), D_i	Ймовірність одержання доходу P_i	Сума очікуваного доходу (грн.), D_i
	1-й проект		2-й проект	
1-й	0,3	750	0,2	830
2-й	0,5	1900	0,3	1550
3-й	0,2	3155	0,2	3400

Розрахунок рівня ризику здійснюється за такою методикою:

Знаходимо середньоочікуване значення (M_x), яке буде показувати деяке орієнтовне значення параметру, навколо якого будуть групуватись з найбільшою вірогідністю реальні показники [6, с. 142]:

$$M_x = \sum P_i \cdot D_i, \quad (1)$$

де: M_x – середньоочікуване значення доходу; P_i – ймовірність одержання доходу; D_i – сума очікуваного доходу.

$$M_{x1} = 0,3 \cdot 750 + 0,5 \cdot 1900 + 0,2 \cdot 3155 = 1806 \text{ грн.}$$

$$M_{x2} = 0,2 \cdot 830 + 0,3 \cdot 1550 + 0,2 \cdot 3400 = 1311 \text{ грн.}$$

Необхідно визначити дисперсію (математичне очікування квадрату відхилення значень очікуваного доходу від його визначеного математичного очікування) [4, с. 40]:

$$D_x = \sum P_i \cdot (D_i - M_x)^2, \quad (2)$$

де D_x – дисперсія (математичне очікування квадрату відхилення значень параметру (X) від його визначеного математичного очікування).

$$D_{x1} = 0,3 \cdot (750 - 1806)^2 + 0,5 \cdot (1900 - 1806)^2 + 0,2 \cdot (3155 - 1806)^2 = 702919 \text{ грн.}$$

$$D_{x2} = 0,2 \cdot (830 - 1311)^2 + 0,3 \cdot (1550 - 1311)^2 + 0,2 \cdot (3400 - 1311)^2 = 936192,7 \text{ грн.}$$

Розраховуємо значення середньоквадратичного відхилення [6, с.144]:

$$S_x = \sqrt{D_x}, \quad (3)$$

де: s_x – середньоквадратичне відхилення; $s_{x1} = 838,4$ грн.; $s_{x2} = 967,6$ грн.

Параметр s_x найчастіше використовується як абсолютна міра ризику: чим більше його значення, тим і більший ризик.

Визначаємо коефіцієнт варіації, який показує, яку відносну частку становить ризик від очікуваного параметру [4, с. 44]:

$$V' = s_x / M_x, \quad (4)$$

де V' – коефіцієнт варіації:

$$V'_1 = 838,4 / 1806 = 0,46;$$

$$V'_2 = 967,6 / 1311 = 0,74.$$

Відносна частка ризику першого і другого проектів відповідно становить 46 і 74 %. При виборі інвестиційного проекту серед двох і більше запропонованих проектів обирається проект з найменшим ступенем ризику. Отже, із обчислених коефіцієнтів варіації двох запропонованих проектів бачимо, що інвестору найкраще обрати 1-й проект, тому що ризик є найменшим, а саме 46 %.

Чим менший ступінь ризику інвестиційного проекту, тим він є привабливішим для інвестора, оскільки інвестиційні ризики загрожують зменшенням прибутків порівняно з можливими або призводять, іноді, навіть до збитків. Саме тому інвестори в умовах економічної невизначеності, в яких змушені діяти, обов'язково повинні враховувати вплив інвестиційних ризиків на підприємницьку діяльність.

Література

1. Алексєнко Л. Ризики в інвестиційній діяльності підприємства// Вісник Тернопільської академії народного господарства, № 10. – 1999 р.
2. Гладкова О. Дослідження інвестиційної діяльності торгового підприємства в Україні// Торгівля і ринок України: Темат. зб. наук. праць. – Донецьк, 1999, вип. 9, т.2.
3. Економічна енциклопедія; у трьох томах. Т1/Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: "Академія", 2000. – 814 с.
4. Єлейно Я.І., Єлейно О.І., Раєвський К.Є. Інвестиції, ризик, прогноз. – Львів: Львівський банківський ін-т Нац. Банку України, 2000. – 176 с.
5. Статистичний щорічник України за 2004 рік/ За ред. О.Г. Осауленка. – К.: Вид-во "Консультант". – 631 с.
6. Сулим М.В. Економічний ризик та методи його вимірювання: Навч. посібник. – Львів: Вид-во ЛКА, 2003. – 196 с.
7. www.ukrstat.com.ua.

УДК 338.242

П.Ю. Лазур – Львівський кооперативний коледж економіки і права

ІСТОРИЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ФЕНОМЕНА ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Визначено основні етапи історичної еволюції ін-ту підприємництва та їх віддзеркалення в економічних доктринах. Окреслено стан та перспективи осмислення цієї проблеми у сучасній українській економічній науці.